

TYÖELÄMÄ- JA TASA- ARVOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 18/2010 vp

Valtioneuvoston selonteko naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 18 päivänä marraskuuta 2010 lähettänyt työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi valtioneuvoston selonteon naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (VNS 7/2010 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- tasa-arvoneuvos Riitta Martikainen, ylitarkastaja Eeva Raevaara, ylitarkastaja Päivi Yli-Pietilä ja suunnittelija Tuula Tuominen, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Tarja Kröger, työ- ja elinkeinoministeriö
- yksikön päällikkö Sofie From-Emmesberger, lähetystöneuvos Heli Kanerva ja tasa-arvoneuvonantaja Päivi Kannisto, ulkoasiainministeriö
- finanssineuvos Elina Pylkkänen, valtiovarainministeriö
- opetusneuvos Raija Meriläinen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- ylijohtaja Pekka Plathan, liikenne- ja viestintäministeriö
- tasa-arvovaltuutettu Pirkko Mäkinen
- ylitarkastaja Venla Roth, Vähemmistövaltuutetun toimisto
- pääsihteeri Hannele Varsa, tasa-arvoasiain neuvottelukunta
- tutkija Arto Jokinen, tasa-arvoasiain neuvottelukunnan miesjaosto ja Suomen Miestutkimuksen Seura ry
- viestintäjohtaja Martti Lahti, tasa-arvoasiain neuvottelukunnan miesjaosto
- tutkimusprofessori Ritva Jakku-Sihvonen, Opetushallitus
- lakimies Tanja Välke, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- professori Elina Lahelma, Helsingin yliopisto
- johtava tutkija Anita Haataja, Kansaneläkelaitos
- lakimies Anne Horttanainen, Keskuskauppa-kamari
- ylijohtaja Ossi Malmberg, Suomen Akatemia
- VTT, tietopalvelupäällikkö Sari Pikkala, Tasa-arvotiedon keskus Minna, Tampereen yliopisto
- projektipäällikkö Minna Leinonen, Työelämän tutkimuskeskus WRC, Tampereen yliopisto
- yksikön päällikkö Johanna Lammi-Taskula, kehittämis-päällikkö Helena Ewalds, tutkimuspäällikkö Minna Salmi, projektipäällikkö Minna Piispa ja suunnittelija Jouni Varanka, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- tutkimuspäällikkö Anna-Maija Lehto, Tilastokeskus
- vanhempi tutkija Kaisa Kauppinen, Työterveyslaitos
- suunnittelija Meija Tuominen, Vantaan kaupunki

- suunnittelija Nasima Razmyar, Monika-Naiset liitto ry
 - pääsihteeri Leena Ruusuvuori, Naisjärjestöjen Keskusliitto ry
 - pääsihteeri Tanja Auvinen, Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry
 - erikoistutkija Tapio Bergholm, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
 - lakimies Anja Lahermaa, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
 - neuvottelujohtaja Minna Helle, Akava ry
 - asiantuntija Anu Sajavaara, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
 - johtaja Rauno Vanhanen, Suomen Yrittäjät ry
 - johtava työmarkkinalakimies, VT Henrika Nybondas-Kangas, KT Kuntatyönantajat
 - erityisasiantuntija Sinikka Mikola, Suomen Kuntaliitto
 - kehittämisspäällikkö Jukka Haapakoski, Työtömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö TVY ry
 - tutkija Anneli Miettinen, Väestöliitto ry
 - toimitusjohtaja Ritva Karinsalo, Ensi- ja turvakotien liitto
 - toiminnanjohtaja Miranda Vuolasranta, Fintiko Romano Forum ry (FRF) — Suomen Romanifoorumi ry
 - puheenjohtaja Tomas Lindholm, Hallitusammattilaiset ry
 - kehityspoliittinen asiantuntija Tytti Nahi, Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa ry
 - toiminnanjohtaja Tomi Timperi, Miessakit ry
 - HTT, varapuheenjohtaja Pasi Malmi, Miesten tasa-arvo ry, Vihreä miesliike ry
 - toiminnanjohtaja Petra Kjällman, Rikosuhripäivystys
 - pääsihteeri Aija Salo, Seta ry
 - projektipäällikkö Mika Vänskä, Tasa-arvoa erovanhemmukseen — isät pois paitsiosta -projekti
 - varatuomari Tuulikki Petäjaniemi, Vaikuttajaverkosto WoMan ry
 - puheenjohtaja Eija Tuominen ja toiminnanjohtaja Heljä Sairisalo, Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry
 - toimitusjohtaja Marjukka Karttunen, Yrittäjien naisten Keskusliitto ry
 - kehittämisjohtaja Marja-Leena Haataja, KoulutusAvain Oy
 - asiantuntija Aira Kalela
 - professori Riitta Keiski
 - tasa-arvoasiantuntija Marianne Laxén
 - filosofian maisteri Leila Mélat
 - professori Liisa Nieminen
 - professori Kevät Nousiainen
 - professori Harriet Silius
 - valtiotieteiden tohtori Sinikka Salo
 - lääketieteen tohtori Ilkka Taipale.
- Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet
- Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos
 - Plan Suomi Säätiö
 - Pro-tukipiste ry
 - Suomen Liikunta ja Urheilu SLU.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Ensimmäinen tasa-arvopoliittinen selonteko

Käsiteltävänä on ensimmäinen eduskunnalle annettu sukupuolten tasa-arvoa käsittelevä valtioneuvoston selonteko. Selonteossa arvioidaan suomalaista tasa-arvopolitiikkaa ja tasa-arvopoliittisia toimia eri hallinnonaloilla yhteiskunnas-

sa tapahtuneen kehityksen valossa pitäen lähtökohtana hallitusohjelmien tasa-arvokirjauksia ja hallituskausiksi hyväksytyjä tasa-arvo-ohjelmia. Arvio koskee tasa-arvopolitiikan tavoitteita, toimenpiteitä ja toimenpiteiden vaikuttavuutta viimeisen runsaan kymmenen vuoden aikana.

Tasa-arvopolitiikan vaikutusten arvioinnissa on käytetty hyväksi kuutta asiantuntijoiden tekemää taustaselvitystä, jotka on laadittu selonteon valmistelua varten. Taustaselvitykset koskevat työelämää, koulutusta, naisiin kohdistuvaa väki-

valtaa, tasa-arvoviranomaisia, perhettä sekä korkeakoulutusta ja tutkimusta.

Valiokunta pitää hyvin tärkeänä, että hallitus on antanut eduskunnalle pitkään odotetun tasa-arvopoliittisen selonteon. Selonteko on valiokunnan käsityksen mukaan erittäin ansiokas. Yhdessä tausta-aineistonsa kanssa se antaa hyvän kokonaiskuvan Suomen tämänhetkisestä tasa-arvotilanteesta ja tasa-arvopoliitiikan kehityksestä viime vuosikymmeninä. Selonteossa hallitus myös linjaa laajasti tulevaa tasa-arvopoliittikkaa ja asettaa vuoteen 2020 asti ulottuvia tavoitteita. Valiokunta yhtyy selonteossa esitettyihin linjauksiin seuraavin painoituksin ja lisäyksin.

Tasa-arvon määrittely

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että selontekoon ei sisälly määritelmää siitä, mitä hallitus tasa-arvolla tarkoittaa — mitä itse asiassa tavoitellaan, kun halutaan jonkun toimenpiteen lisäävän tasa-arvoa. Sukupuolten välinen tasa-arvo koskettaa kaikkia elämänaloja, ja kaikkien viranomaisten edellytetään toimivan tasa-arvon edistämiseksi omassa työssään. Tasa-arvon käsitteen määrittely on tarpeen, jotta viranomaiset tietävät, millaista tasa-arvoa heidän tulee työssään tavoitella. Tarkempi käsitys tavoitellusta tasa-arvosta on tarpeen myös arvioitaessa politiikkojen toimivuutta ja hallituksen toimien onnistumista.

Ilman määrittelyä jokainen voi ymmärtää tasa-arvolla eri asiaa. Osalle tasa-arvo tarkoittaa sukupuolineutraaliutta tai luonnollisena ymmärrettyjen sukupuolierojen huomioon ottamista, osalle taas tasa-arvoista kohtelua tai samanlaisia mahdollisuuksia. Joidenkin mielestä määrällinen tasa-arvo eli naisten ja miesten tasaisempi jakauma riittää, kun taas toisten mielestä tasa-arvosta on kyse vasta, kun toiminnan lopputulos on tasa-arvoinen. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus seuraavassa tasa-arvopoliittisessa ohjelmassaan analysoi eriarvoisuuden syitä ja määrittelee, mitä se sukupuolten välisellä tasa-arvolla tarkoittaa.

Selonteon valiokuntakäsittely

Valiokunta pitää valitettavana, että selonteko annettiin eduskunnalle vasta vaalikauden viimeisen syksyn loppupuolella eduskunnan asiaruuhkan ollessa pahimmillaan. Tämä vähensi merkittävästi eduskunnan mahdollisuuksia käsitellä selontekoa sen merkityksen edellyttämällä tavalla. Erityisen valitettavaa on, että selontekoa ei pystytty käsittelemään kaikissa eduskunnan valiokunnissa, vaikka se olisi valtavirtaistamisperiaatteen toteutumisen kannalta ollut erittäin tarpeellista. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on omassa käsittelyssään pyrkinyt perehtymään muiden valiokuntien asiantuntemusalueisiin kuulemalla laajasti eri alojen asiantuntijoita.

Valiokunta korostaa, että kaikkien eduskunnan valiokuntien tulee omilla toimialoillaan valvoa selonteossa asetettujen tasa-arvopoliittisten tavoitteiden toteutumista. Kunkin valiokunnan tulee edellyttää sukupuoli- ja tasa-arvotietoisuuden vahvistamista omissa vastuuministeriöissään ja seurata, että hallituksen esitysten ja budjetin sukupuolivaikutusten arvioinnin kattavuus ja asiantuntevuus lisääntyvät ja eduskunta saa analysoitua tietoa ehdotettujen toimenpiteiden vaikutuksista naisiin ja miehiin.

Selonteon linjausten seuranta

Valiokunta pitää tärkeänä, että eduskunta voi jatkossa käydä tasa-arvopoliitikasta perusteellisen keskustelun tasa-arvopoliittisen selonteon pohjalta noin kymmenen vuoden välein. Selonteossa hallitus linjaa näkemyksensä tulevaisuuden tasa-arvopoliitikasta vuoteen 2020. Jotta eduskunta voi seurata selonteon tavoitteiden toteutumista, valiokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kannanoton, jossa edellytetään seuraavan tasa-arvopoliittisen selonteon antamista vuoden 2021 loppuun mennessä. Lisäksi valiokunta edellyttää, että se saa väliraporttina hallitukselta selvityksen suoritetuista toimenpiteistä ja tasa-arvon edistymisestä vuoden 2016 loppuun mennessä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että tulevaisen valtioneuvoston tasa-arvoselonteissa toimenpideehdotuksiin kirjataan myös vastuutahot ja aika-

taulu sekä huolehditaan ehdotusten toteuttamiseksi tarvittavista resursseista. Ilman selkeää vastuuttamista ja seurantaan sekä resurssien turvaamista vaarana on, että selonteot jäävät vain luetteloiksi hallituksen hyvistä aikeista.

Naisten oikeudet ihmisoikeuksina

YK:ssa on oltu huolestuneita naisten ja tyttöjen ihmisoikeuksien puutteellisesta toteutumisesta ja pidetty tarpeellisena naisia koskevan erityisnormiston säätämistä. Vuonna 1979 YK:ssa hyväksyttiin yleissopimus kaikkinaisten naisten syrjinnän poistamisesta (ns. CEDAW-sopimus). Suomi allekirjoitti sen vuonna 1980, mutta se ratifioitiin vasta tasa-arvolain säätämisen jälkeen vuonna 1986.

CEDAW-sopimus on hyvin laaja-alainen, ja se antaa hyvän pohjan hallitusten tasa-arvotoimien suunnittelulle. CEDAW-sopimukseen liittyvä määräaikaisraportointi antaa välineitä arvioida tasa-arvon etenemistä ja harjoitettua politiikkaa. Sopimuksen noudattamista sopimusvaltioissa valvova CEDAW-komitea on antanut Suomelle useita huomautuksia sopimuksen puutteellisesta toimeenpanosta muun muassa naisiin kohdistuvan väkivallan torjumisessa ja väkivallan kohteeksi joutuneiden naisten auttamisessa. CEDAW-komitean Suomelle antamia suosituksia on käsitelty myös selonteossa.

CEDAW-sopimuksen ohella Suomi on sitoutunut myös vuonna 1995 hyväksytyn Pekingin toimintaohjelman toteuttamiseen. Pekingin toimintaohjelma on vaikuttanut merkittäväällä tavalla suomalaiseen tasa-arvopolitiikkaan ja sen keinovalikoimaan. Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 1997—1999 perustui pitkälti Pekingin toimintaohjelman teemoihin. Myös tasa-arvoselonteossa kiinnitetään huomiota Pekingin ohjelmaan sekä EU-sääntelyn vaikutuksiin suomalaisessa tasa-arvolainsäädännössä.

Valiokunta pitää tärkeänä naisten oikeuksien tunnustamista ihmisoikeuksina ja korostaa CEDAW-sopimuksen ja Pekingin toimintaohjelman merkitystä tasa-arvotyötä kehitettäessä. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että CEDAW-sopimusta tunnetaan Suomessa hei-

kosti eivätkä tuomioistuimet tai muut viranomaiset juurikaan vetoa sen säännöksiin, vaikka ne ovat Suomea sitovaa oikeutta. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus tehostaa CEDAW-sopimuksesta tiedottamista.

Samalla valiokunta toteaa, että tärkeä merkitys on myös Suomen perustuslakiin, Euroopan neuvoston sopimukseen ja muihin YK:n ihmisoikeussopimukseen sisältyvillä tasa-arvosäännöksillä ja naisten syrjinnän kielloilla. Ne on muotoiltu yksilöille turvattujen oikeuksien muotoon, ja niihin sisältyy usein yksilön oikeussuojaa turvaavia valitus- tai kannemahdollisuuksia.

Tasa-arvoviranomaisten asema

Valiokunta kannattaa tasa-arvoviranomaisten asemaa koskevia hallituksen linjauksia tasa-arvopolitiikan ohjauskeinojen täsmentämisestä, tasa-arvopolitiikan organisatorisen aseman vahvistamisesta, tasa-arvoasioiden voimavarojen lisäämisestä ja toimeenpanon vahvistamisesta kaikilla tasoilla sekä tasa-arvovaltuutetun itenäisyyden ja toimintaedellytysten parantamisesta.

Valtavirtaistamisen vahvistamiseksi valiokunta pitää tärkeänä, että kuhunkin ministeriöön, aluehallintoon ja kunnan virastoon nimitään tasa-arvoasioista vastaavat työntekijät, jotka koulutetaan tehtäviin ja joille myös turvataan tähän työhön tarvittava aika. Aluetasolla ELY-keskukset ja aluehallintoviranomaiset tulee nimetä omilla sektoreillaan vastuullisiksi tasa-arvotavoitteiden edistämisestä alueillaan. Myös tulosohjauksen käyttöä sukupuolten tasa-arvon edistämiseen ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen tulee lisätä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että tasa-arvoyksikkö sijoitetaan nykyistä korkeampaan hierarkiseen asemaan esimerkiksi valtioneuvoston kanslian yhteyteen. Tämä antaisi vauhtia sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiselle valtionhallinnon toiminnan ja talouden suunnittelun avainprosesseihin, ja mahdollisuudet valtavirtaistamisen toteutumisen seurantaan paranisivat. Erityisen tärkeää on, että suurhankkeisiin, kuten kunta- ja palvelurakennemuutostukseen ja

sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksiin, otetaan sukupuolinäkökulma suunnittelun alusta alkaen mukaan ja tuloksia myös seurataan sukupuolinäkökulmasta.

Valiokunta on useaan otteeseen kiinnittänyt huomiota siihen, että tasa-arvovaltuutetun tehtäviä on lainuudistusten myötä lisätty merkittävästi ilman, että henkilöstöresursseja on vastaavasti vahvistettu. Selonteon mukaan tasa-arvovaltuutetun lainvalvontaa kehitetään niin, että syrjintäkysymysten ohella myös lain edistämismahdollisuudet ovat tehokkaan valvonnan piirissä. Tämän tavoitteen toteutuminen on pitkälti kiinni tasa-arvovaltuutetulle osoitettavista resursseista. Valiokunta edellyttää, että tasa-arvovaltuutetulle osoitetaan määrärahat lisähenkilöstön palkkaamiseen tasa-arvolain edistämismahdollisuuksien valvonta- ja ohjaustehtävien hoitoon.

Tasa-arvotiedon keskus Minna on keskeisessä asemassa tasa-arvotutkimusten sekä ajantasaisten ja kattavien tasa-arvotilastojen saatavuuden turvaamisessa. Valiokunta edellyttää, että Tasa-arvotiedon keskus Minnan resursointia vahvistetaan ja huolehditaan keskuksen rahoituksen jatkumisesta myös vuoden 2012 jälkeen.

Tasa-arvolain kehittämistarpeet

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta sai keväällä 2010 sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain toimivuudesta. Selvityksestä antamassaan lausunnossa (TyVL 6/2010 vp) valiokunta esittää, että ministeriö ryhtyy valmistelemaan lakiin muutoksia ja täsmennyksiä, jotka koskevat muun muassa palkkakartoitusvelvoitteiden täsmentämistä, henkilöstön vaikutus- ja tiedonsaantimahdollisuuksien lisäämistä työpaikan tasa-arvosuunnitelmaa ja palkkakartoitusta tehtäessä, toiminnallisen tasa-arvosuunnittelun ulottamista peruskouluihin ja sukupuolivähemmistöjen suojaa. Valiokunta puoltaa tasa-arvolain valvonnan tehostamista antamalla tasa-arvovaltuutetulle ja -lautakunnalle mahdollisuus syrjintätapausten sovitteluun sekä lisäämällä valvontaresursseja.

Valiokunta toistaa lausunnossa esittämänsä näkemykset ja kiirehtii tasa-arvolain muutosten valmistelua.

Nais-, mies- ja sukupuolentutkimuksen edistäminen

Tasa-arvopolitiikan suuntaaminen ja arviointi perustuu suurelta osin sukupuolentutkimuksen piirissä tuotettuun tietoon. Nais-, mies- ja sukupuolentutkimuksen asema ei ole kuitenkaan vielä vakiintunut yliopistoissa, ja erityisesti opetusresursseista on pulaa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että sukupuolentutkimuksen asemaa suomalaisissa yliopistoissa vahvistetaan. Sen tietoa on tulevaisuudessa integroida muille tieteenaloille niin, että eri alojen osaajilla on jatkossa asiantuntemusta, jonka pohjalta he voivat omassa työssään ottaa huomioon sukupuolinäkökohdat ja kehittää sukupuolisensitiivisiä palveluja.

Miehet ja tasa-arvo

Selonteossa on käsitelty laajasti tasa-arvopolitiikan suhdetta miesten asemaan ja esitetty toimenpiteitä, joilla miehet voidaan ottaa nykyistä paremmin huomioon tasa-arvopolitiikkaa kehitettäessä. Valiokunta yhtyy hallituksen linjauksiin ja korostaa sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista kaikkeen päätöksentekoon. Kun päätöksiä valmisteltaessa ja toimintaa kehitettäessä selvitetään kunnolla, mitkä ovat toimenpiteiden vaikutukset miehiin ja naisiin ja pyritään kehittämään sukupuolisensitiivisiä palveluja, tulevat myös miesten ongelmat nykyistä paremmin huomioon otetuiksi.

Valiokunta pitää tärkeänä, että tasa-arvokeskustelua käydään tutkitun tiedon pohjalta asettamatta miehiä ja naisia vastakkain. Valiokunta korostaa, että tasa-arvo on molempien sukupuolten etu. Tasa-arvon saavuttamiseksi tarvitaan naisten ja miesten yhteisiä ponnisteluja, ja siksi on tärkeää, että miehet ovat täysipainoisesti mukana tasa-arvopolitiikan kehittämisessä ja tasa-arvotyöhön saadaan entistä enemmän myös miesten asemaan liittyvää asiantuntemusta. Valiokunta korostaa erityisesti nais-, mies- ja suku-

puolen tutkimuksen merkitystä, jotta saadaan luotua välineitä ja osaamista naisten ja miesten aseman ja erilaisten tarpeiden huomioon ottamiseksi päätöksenteossa.

Sosiaali- ja terveystaloudessa miesten erityistarpeet tulee tiedostaa ja kehittää sukupuolisenä herkkyksiä palveluja, joilla terveyseroihin pystytään puuttumaan. Valiokunta on erityisen huolissaan syrjäytymisvaarassa olevista pojista ja miehistä. Erityisiä palveluja pitää kohdistaa esimerkiksi toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jääville pojille ja yksinäisille, asunnottomille miehille. Tärkeää on myös huolehtia, että väkivallan vähentämiseen liittyviä palveluja on saatavilla eri puolilla maata ja niiden piiriin on helppo päästä.

Perhepolitiikassa tulee edistää isien perheväpöiden käyttöä. Isän ja lapsen suhde muodostuu sitä kiinteämmäksi, mitä kauemmin isä on yksin vastuussa päivittäisestä lastenhoidosta. Vastuun jakaminen tasaisemmin heijastuu positiivisesti myös parisuhteeseen ja vähentää eroriskiä.

Erotilanteissa monet isät jäävät edelleen ilman kiinteää suhdetta lapsensa arkeen. Valiokunta pitää tärkeänä, että erotilanteissa kiinnitetään erityistä huomiota kummankin vanhemman mahdollisuuksiin säilyttää kiinteä suhde lapseen. Yhteiskunnan tukirakenteita ja -käytäntöjä tulee kehittää niin, että ne ottavat nykyistä paremmin huomioon vuoroasuvien lasten ja heidän vanhempiansa tarpeet.

Vanhempainvapaiden kehittäminen

Tasa-arvopolitiikassa on jo pitkään ollut tavoitteena tukea isien ja lasten välisen suhteen kehittymistä rohkaisemalla isä perheväpöiden käyttöön. Isyysvapaita ja isän pidettäväksi tarkoitettuja vanhempainvapaita on pidennetty ja niiden käyttöä joustavoitettu.

Isät ovatkin lisänneet isyysvapaan käyttöä, mutta toistaiseksi lisäys on kohdistunut pääasiassa siihen osuuteen vanhempainvapaista, jonka isä voi pitää äidin kanssa samanaikaisesti. Pohjoismaisen tutkimuksen mukaan vuonna 2007 isät käyttivät Islannissa isyys- ja vanhempainvapaista eli kaikista korvaukseen oikeutta-

vista päivistä 31 %, kun vastaava luku oli Ruotsissa 22 %, Norjassa 11 % sekä Tanskassa ja Suomessa 6 %. Jos Suomen luvusta poistetaan äidin kanssa yhtäaikaisesti pidetyt isyysvapapäivät, osuus putoaa noin 2 %:iin. Vuonna 2010 isien osuus kaikista korvaukseen oikeuttavista päivistä ilman isyysvapaita oli 3,8 %. Hoitovapaista isät pitävät vielä pienemmän osuuden.

Islannissa otettiin vuonna 2000 käyttöön ns. 3+3+3-malli, jossa varattiin 3 kuukautta vain isien käytettäväksi, 3 kuukautta vain äitien käytettäväksi ja 3 kuukautta vanhempien jaettavaksi heidän sopimallaan tavalla. Samalla vanhempainvapaan korvaustaso nostettiin 80 %:iin ja maksimikorvaukseksi määriteltiin 5 000 euroa kuukaudessa. Vanhempainvapaiden käyttöä joustavoitettiin siten, että vapaata voi käyttää 18 kuukauden aikana. Uudistusten seurauksena isien käyttämien vanhempainvapaiden osuus kohosi yli 30 %:n. Talouskriisin seurauksena Islannissa on kuitenkin jouduttu laskemaan vanhempainvapaiden korvaustasoa ja rajaamaan maksimikorvaus 1 890 euroon kuukaudessa. Taloudellisen epävarmuuden lisääntyttyä ja vanhempainvapaan korvaustason laskettua isien vanhempainvapaiden käyttö on vähentynyt, mutta tarkkaa tietoa vähennyksen määrästä ei ole valiokunnan käytettävissä.

Valiokunta yhtyy hallituksen linjaukseen, jonka mukaan äidille ja isälle tarvitaan oma vanhempainvapajakso. Tutkimusten mukaan isät käyttävät eniten sellaisia vapaita, jotka on heille korvamerkitty. Yhdeksi mahdollisuudeksi lisätä isien perheväpöiden käyttöä ja kehittää Suomen vanhempainvapajärjestelmää on esitetty 6+6+6-mallin käyttöönottoa.

Isien rohkaiseminen jäämään hoitamaan lapsia kotiin tarvitsee tuekseen laajaa asenteiden muokkausta sekä julkisuudessa että isien, äitien ja työnantajien keskuudessa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää työpaikkoihin, sillä vuoden 2008 tasa-arvobarometrin mukaan yli puolet miehistä koki, että kannustus vanhempainvapaan pitämiseen oli työpaikalla täysin tai jokseenkin riittämätöntä.

Tutkimusten mukaan monilla pienten lasten perheillä on taloudellisia vaikeuksia. Vanhem-

painpäivärahakauden pidentämisellä voidaan helpottaa pienten lasten perheiden taloudellista ahdinkoa, kun kotihoidontuen turvin tapahtuvaa hoitovapaajaksoa voidaan lyhentää vanhempainpäivärahopäivien lisäystä vastaavasti. Valiokunta pitää tärkeänä, että perheille tarjotaan erilaisia vaihtoehtoja huolehtia pienten lasten hoidosta myös kotihoidontuen ja kuntalisien avulla.

Maamme yrittäjistä kolmannes on naisia, ja yleensä naisten yritykset ovat pieniä ja toimivat naisvaltaisilla aloilla. Nämä pienyrittäjät kokevat, että nykyinen malli työnantajille koituvista perhevapaiden kustannuksista on ongelmallinen ja epäreilu. Naisyrittäjä joutuu usein itse paikkaamaan äitiyslomista syntyviä työvoimavajauksia, mikä puolestaan näkyy hänen omassa perhe-elämässään: äiti on aina töissä. Samaan aikaan naisyrittäjyyden lisääminen on nähty yhtenä työllisyyden kasvattamisen keinona. Valiokunta pitää myönteisenä naisyrittäjyyden tukemista muun muassa erilaisin koulutusohjelmin ja naisyrittäjälainojen avulla. Jotta yrittäjyys olisi houkuttelevampi vaihtoehto, tulisi perhevapaiden kustannukset jakaa tasaisemmin mies- ja naisvaltaisten alojen kesken ja korvata työnantajille työntekijän vanhemmuudesta aiheutuvia kustannuksia nykyistä paremmin.

Tasoittamalla vapaiden käyttöä isien ja äitien kesken tasoittuvat parhaiten myös vapaista työnantajille aiheutuvat kustannukset. Pienten lasten vanhempien ja heidän työnantajiensä taakkaa voitaisiin helpottaa myös mahdollistamalla työ-säkäyvien isovanhempien osallistuminen sairaan lapsen hoitoon antamalla heille oikeus tilapäisen hoitovapaan pitämiseen.

Talouspolitiikka ja köyhyys

Selonteon johdannossa viitataan Pekingin toimintaohjelmaan ja katsotaan, että jatkossa tasavertopolitiikan agendalle on syytä nostaa entistä vahvemmin myös sellaisia teemoja kuin talouspolitiikka ja köyhyys. Valiokunta pitää tätä linjausta erittäin tärkeänä.

Talouspolitiikkaan kuuluu olennaisena osana verotus. Suomessa on erillisverotus, ja verolait on kirjoitettu sukupuolineutraaleiksi. Kuitenkin

veropoliittiset ratkaisut voivat kohdella eri tavoin miehiä ja naisia, koska miesten ja naisten tulonmuodostus ja kulutus poikkeavat rakenteeltaan toisistaan.

Miehet saavat enemmän ansio- ja yritystuloja, naiset taas enemmän sosiaalisia tulonsiirtoja. Omaisuustuloja miehet saavat 2,5 kertaa enemmän kuin naiset.

Sosiaalisia tulonsiirtoja, kuten vanhempainpäivärahoja, verotetaan ankarammin kuin vastaavan suuruisia ansiotuloja. Suurempien tulojensa vuoksi miehet maksavat naisia enemmän progressiivista valtionveroa, jonka osuus on viime vuosikymmeninä vähentynyt, samalla kun kunnallisveron merkitys on lisääntynyt. Suuri ja keskituloiset voivat myös hyödyntää pienituloisia paremmin verovähennyksiä, kuten kotitalous- ja korkovähennystä sekä vapaaehtoisten eläkemaksujen vähennysoikeutta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että mietittäessä veropolitiikan kehittämistä ja keinoja julkisen talouden kestävyysvajeen paikkaamiseksi selvitetään, miten suunnitellut toimenpiteet vaikuttavat miesten ja naisten asemaan. Painopisteen siirtäminen työn verotuksesta kulutuksen verotukseen hyödyttää enemmän miehiä kuin naisia, joilla on pienemmät tulot ja joiden tuloista suuri osa menee kulutukseen. Myös ympäristö- ja energiaverotus kasvattavat välttämättömyyshyödykkeiden verotusta. Jos kestävyysvajeen paikkaaminen toteutetaan karsimalla julkisia palveluja, vähennykset voivat kohdistua yhtäältä naisten tuottamiin ja toisaalta naisten tarvitsemiin hoivapalveluihin, jolloin vaarana on hoivan siirtyminen palkattomalle sektorille.

Yksinhuoltajaperheistä noin joka neljäs joutuu turvautumaan toimeentulotukeen. Köyhyyden taustalla on yksinhuoltajien työttömyyden kasvu ja sosiaalietuuksien ja -palvelujen merkittävä heikkeneminen. Yksinhuoltajien työllisyystilanne lähenteli vielä 1990-luvun alussa täystyöllisyyttä, mutta vuonna 2007 peräti 14,5 % yksinhuoltajaaideistä oli työttömänä, vaikka elettiin vielä nousukautta.

Tutkimusten mukaan yksinhuoltajien mahdollisuudet yhdistää lasten hoiva ja työelämä ovat vaikeutuneet työmarkkinoiden muututtua

vaativammiksi mm. epätyypillisten työaikojen lisääntymisen myötä. Kyse ei ole kannustinongelmasta, vaan yksinhuoltajaäidit olisivat jopa muita halukkaampia työn vastaanottoon, jos vain lapsen hoiva ja työssäkäynti olisi mahdollista yhdistää.

Valiokunta pitää tärkeänä, että työelämän käytäntöjä kehitetään siten, etteivät yksinhuoltajat joudu syrjityiksi työhönottotilanteissa ja että lapsista huolehtiminen on mahdollista yhdistää työssäkäyntiin nykyistä paremmin. Myös työvoimapolitiikassa tulee miettiä keinoja, joilla yksinhuoltajien työllisyyttä voitaisiin parantaa.

Yksinhuoltajien köyhyyden vähentämiseksi tulee parantaa sosiaaliturvan ostovoimaa ja lisätä hoivapalveluja, jotta työssäkäynti helpottuisi. Yhden vanhemman perheiden selviytymistä auttoi aiemmin lapsiperheiden kotipalvelujärjestelmä, josta vielä 1990-luvun alussa sai apua yli 50 000 perhettä vuodessa.

Köyhyyden naisistuminen näkyy myös iäkkäiden naisten pienituloisuutena. Vanhimmat eläkkeellä olevat naiset elävät usein pelkän kansaneläkkeen taikka kansaneläkkeen ja pienen työeläkkeen varassa. Uusi takuueläke parantaa kaikkein pienimpiä eläkkeitä saavien asemaa, mutta varsinkin yksin asuvien toimeentulo jää senkin jälkeen hyvin niukaksi.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäiseminen

Hallitus hyväksyi kesällä 2010 kokonaisvaltaisen naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyohjelman, joka keskittyy parisuhdeväkivallan uusiutumisen ehkäisyyn, seksuaalisen väkivallan vähentämiseen ja haavoittuvassa asemassa olevien naisten suojelemiseen. Valiokunta pitää ohjelman toteuttamista hyvin tärkeänä ja edellyttää, että sen toteuttamiseen varataan tarvittavat resurssit.

Vuonna 2008 Suomessa oli 20 000 kotihälytystä, tehtiin 3 000 rikosilmoitusta parisuhdeväkivallasta ja 20 naista kuoli parisuhdeväkivallan uhrina. Monissa tapauksissa taustalla on pitkä, vuosia tai vuosikymmeniä jatkunut väkivallan kierre, josta irtautuminen on omin toimin hyvin vaikeaa.

Valiokunta korostaa, että naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi tarvitaan asennemuutosta koko suomalaiselta yhteiskunnalta. Ongelman vakavuus tulee tunnustaa kaikilla tasoilla ja myös julkinen mielipide tulee saada tuomitsemaan naisiin kohdistuva väkivalta sen kaikissa ilmenemismuodoissa. Viranomaisten tulee omaksua uhrin tukeva ja suojeleva lähestymistapa, ja myös rangaistusten tulee nykyistä selvemmin heijastaa väkivallan tuomittavuutta.

Valiokunta tukee hallituksen linjausta pysyvän valtakunnallisen organisaatorakenteen luomisesta ja korostaa tarvetta turvata väkivallan ehkäisytöiminnan kattavuus koko Suomessa. Projektitoiminnasta tulee päästä pysyviin rakenteisiin, joiden pitkäjänteinen rahoitus on turvattu. Erityisesti valiokunta painottaa koulutuksen merkitystä. Väkivallan tunnistamiseen ja ehkäisemiseen sekä uhrin auttamiseen tulee paneutua muun muassa poliisien, tuomareiden ja sosiaali- ja terveysviranomaisten perus- ja täydennyskoulutuksessa. Myös alan tutkimusta ja tilastointia tulee tehostaa.

Sovittelu soveltuu valiokunnan käsityksen mukaan yleensä huonosti lähisuhdeväkivallan seuraamukseksi, koska vaara uhrin joutumisesta painostuksen tai uhkailun kohteeksi on suuri.

Euroopan neuvoston suosituksen mukaan Suomessa pitäisi olla yksi turvakodin perhepaikka 10 000 asukasta kohden eli yhteensä noin 500 perhepaikkaa. Vuonna 2010 Suomessa oli 21 turvakotia ja niissä oli yhteensä 123 perhepaikkaa. Valiokunta edellyttää, että turvakotipaikkojen määrä ja alueellinen kattavuus nostetaan pikaisesti suositusten mukaiselle tasolle ja samalla huolehditaan siitä, että palveluja on tarjolla kaikille turvaa tarvitseville iästä, sukupuolesta, alkuperästä, vammaisuudesta tms. riippumatta.

Väkivallan uhrin palvelujen turvaamiseen tarvitaan poliisin, sosiaali- ja terveystoimen sekä järjestöjen yhteistyötä niin kunta- kuin aluetasollakin. Valiokunta korostaa viranomaisten velvollisuutta suojella tehokkaasti naisia, jotka pelkäävät esimerkiksi entisen avio- tai avopuolison taikka muun lähisuhdekumppanin väkivaltaisuutta. Erityistä huomiota tulee kiinnittää.

nittää lähestymiskiellon tehokkaaseen valvontaan.

Maahanmuuttajanaiset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa ja alttiita väkivallalle. Valiokunta pitää tärkeänä, että heidän tarpeensa, mukaan lukien ns. kunniaväkivallan uhka, otetaan erityisesti huomioon ja heille turvataan mahdollisuudet saada palveluja ja turvaa kielellä, jota he ymmärtävät.

Valiokunta pitää tärkeänä, että raiskausrikosten tunnusmerkistöä muutetaan kansainvälisen kehityksen mukaisesti siten, että väkivallan tai sen uhan sijasta olennaista teon täyttymiselle on uhrin suostumuksen puute. Tämä suojaa nykyistä paremmin myös henkilöitä, joiden on vaikea puolustaa itseään.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös työsuojelun kehittämiseen siten, että väkivallan uhkaa pystytään vähentämään esimerkiksi kaupoissa sekä sosiaali- ja terveyspalveluissa, tulipa uhka asiakkaiden tai lähisuhdekumppanin taholta.

Poliisitalastojen mukaan tyttöjen väkivaltaisuus on lisääntynyt. Tyttöjen väkivaltaisuus on usein erilaista kuin poikien, eikä heidän oireiluaan tunnisteta. Valiokunta pitää tyttöjen väkivaltaisuuden lisääntymistä huolestuttavana ja katsoo, että ilmiön tunnistamiseen, sen syiden selvittämiseen, hoitoon ja ennaltaehkäisyyn tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Valiokunta on käsitellyt tammikuussa 2011 ihmiskaupan ehkäisyä ihmiskaupparaporttoijan kertomuksesta antamassaan mietinnössä (TyVM 13/2010 vp). Valiokunta toistaa mietinnössä esittämänsä toimenpide-ehdotukset ja kiirehtii niiden toteuttamista.

Tasa-arvo työelämässä

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että työmarkkinajärjestöjen johtopaikoilla on edelleen varsin vähän naisia. Ottaen huomioon työmarkkinajärjestöjen merkittävän roolin suomalaisen työelämän ja työlaissäädännön kehittämisessä valiokunta pitää tärkeänä, että työmarkkinajärjestöjen sisällä parannetaan naisten vaikutus-

mahdollisuuksia ja lisätään naisten osuutta järjestöjen johtopaikoilla.

Yrityksistä huolimatta sukupuolten palkkaerot ovat säilyneet suhteellisesti samansuuruisina viimeisen kymmenen vuoden ajan. Miesten ansiotaso on korkeampi kaikilla työnantajasektoreilla, ja naisten palkat ovat edelleen noin 82 prosenttia miesten palkoista. Vuonna 2006 aloitettu hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen samapalkkaisuusohjelma, jonka päätavoitteena on pienentää sukupuolten palkkaeroa 15 prosenttiin vuoteen 2015 mennessä, on edennyt hitaasti, ja tavoitteen saavuttaminen näyttää vaikealta. Uusia haasteita samapalkkaisuustavoitteen edistymiselle voi aiheutua myös työmarkkinaneuvottelujen painopisteen siirtymisestä entistä enemmän liitto- ja työpaikkatasolle.

Suuri osa naisista työskentelee julkisella sektorilla, jolla samapalkkaisuustavoitteen saavuttamiseen ja naisalojen jälkeenjääneisyyden korjaamiseen voidaan vaikuttaa suoraan poliittisilla päätöksillä. Jotta samapalkkaisuustavoite saavutetaan, tarvitaan sitoutuneisuutta ja määrätietoista työtä niin poliittisilta päättäjiltä kuin työmarkkinaosapuoliltakin. Tehtävän onnistuminen edellyttää myös julkisen sektorin palkanmaksukyvystä huolehtimista veroratkaisuista päätettäessä.

Työn ja perheen paremman yhteensovittamisen politiikka on rajautunut vaiheeseen, jossa työntekijällä on pieniä lapsia, vaikka yhä useammalla työikäisellä on hoivavelvoitteita myös ikääntyvistä vanhemmistaan. Valiokunta pitää tärkeänä, että jatkossa työelämän joustavoittamisessa otetaan huomioon myös nämä hoivavelvoitteet ja pyritään parantamaan työntekijöiden jaksamista ja velvoitteiden yhteensovittamista. Tärkeää on myös vaikuttaa asenteisiin niin, että hoivavelvoitteet jakautuvat tasaisesti eikä taakka kohdistu pääasiassa naisiin.

Valiokunta pitää myönteisenä, että valtionyhtiöissä ja valtion osakkuusyhtiöissä on saavutettu tavoite naisten määrän lisäämisestä hallituksissa. Sen sijaan pörssiyrityksissä naisten osuus hallituksissa on vielä vajaan 20 %:n luokkaa. Valiokunta korostaa, että yritysten hallituksissa monipuolinen osaaminen ja kokemuspohja ovat

erittäin hyödyllisiä. Koska naiset usein monipuolistavat hallituksen osaamis pohjaa, heidän osuutensa lisääminen pörssiyhtiöiden hallituksissa on myös yhtiöiden etu. Valiokunta pitää tärkeänä, että pörssiyhtiöiden tilanteen kehittymistä alan omien käytäntöjen pohjalta seurataan ja ryhdytään tarvittaessa tiukempiin ohjaustoimiin, jos tasa-arvotavoitetta ei muutoin näytetä saavutettavan.

Kansa on sellainen, millaiseksi se kasvatetaan

Tasa-arvokasvatuksen tulee lähteä kodeista, päiväkodeista ja kouluista. Jotta tämä onnistuu, tarvitaan paitsi tasa-arvon sisällyttämistä oppimistavoitteisiin ja -sisältöihin myös varhaiskasvatus- ja opetushenkilöstön systeemaattista, tutkituun tietoon perustuvaa kouluttamista niin tasa-arvon teoriasta kuin keinoista, joilla tasa-arvoa voidaan kasvatuksessa ja opetuksessa edistää.

Tytöt ja pojat oppivat tuhansien pienten toistojen kautta, mitä pidetään toivottavana, sallittuna tai kiellettynä tytölle ja pojalle. Sukupuolistereotyyppiat eriarvoistavat ja kaventavat yksilön mahdollisuuksia, kykyjä ja kiinnostuksen kohteita. Niiden purkamiseksi tarvitaan opettajien sukupuolitietoisuutta ja tasa-arvo-osaamista. Näennäisen sukupuolineutraaliuden tilalle pitää ottaa sukupuolisensitiivinen ote ja vahvistaa opettajien pedagogisia taitoja, jotta he kykenevät haastamaan ja kyseenalaistamaan lasten ympäröivästä yhteiskunnasta saamaa viestiä sukupuolten eroista ja eriarvoisuudesta.

Tutkimusten mukaan kouluissa käytettävä oppimateriaali ei nykyisellään vastaa tasa-arvoa edistävälle oppimateriaalille asetettavia vaatimuksia. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä selonteon linjausta, jonka mukaan oppimateriaaleilla edistetään sukupuolten tasa-arvoa. Erityisesti valiokunta kiirehtii toimia kriittisen ja sukupuolitietoisesta medialukutaidon vahvistamiseksi.

Ihmiselämän ulottuvuudet — monimuotoisen tasa-arvo

Valiokunta pitää tärkeänä, että sukupuolten tasa-arvoa tarkasteltaessa otetaan huomioon kaikki ihmiselämän ulottuvuudet, kuten ikä, asuinpaik-

ka, etninen tausta, seksuaalisuus ja taloudellinen tilanne.

Jotta vanheneva Suomi löytää hyviä ratkaisuja vanhustenhoitoon, on otettava huomioon vanhusten ja vanhusten hoivaajien sukupuolijakauma. Naiset elävät keskimäärin useita vuosia miehiä pidempään, ja valtaosan tästä ajasta he tarvitsevat yhteiskunnan tukea ja apua selviytyäkseen arjestaan. Vanhuspalvelujen kehittämisessä tuleekin ottaa ikääntyneiden naisten ja miesten erilaiset tarpeet huomioon ja luoda sellaisia palveluja, joilla erilaisiin tarpeisiin pystytään nykyistä paremmin vastaamaan.

Tasa-arvopolitiikassa tulee kiinnittää huomiota myös moniperusteisen syrjinnän ehkäisemiseen ja vähemmistönaisten aseman parantamiseen. Romaninaisten ja -tyttöjen tilanteen kohtaminen vaatii pitkäjänteistä tutkimustyötä ja sellaisten tukirakenteiden luomista, jotka vahvistavat romanityttöjen koulunkäynti- ja työhönpääsymahdollisuuksia. Myös monet vammaiset kokevat moniperusteista syrjintää. Erityisen vaikeassa tilanteessa ovat vammaiset naiset. Heidän pääsynsä työmarkkinoille on hyvin vaikeaa, ja heidän riskinsä joutua väkivallan uhriksi on muita suurempi. Valiokunta korostaa vammaisten aseman parantamisen tärkeyttä.

Valiokunta pitää tärkeänä selonteon linjausta, jonka mukaan vähemmistöryhmien naisten osallisuutta lisätään ja huolehditaan myös naisten äänen kuulumisesta vähemmistöryhmiä kuultaessa.

Tasa-arvopolitiikassa tulee erityistä huomiota kiinnittää maahanmuuttajanaisten haavoittuvaan asemaan. Erityisesti suurten perheiden äitien on vaikea päästä ilman erityisjärjestelyjä osallistumaan kotoutumiskoulutukseen ja kielikursseille, jolloin heidän kotoutumisensa voi viivästyä. Myös suomalaisten miesten vaimoiksi tulleet ulkomaalaiset naiset voivat olla hyvin vaikeassa asemassa, jos heillä ei ole pysyvää oleskelulupaa ja maastakarkoituksen uhka estää heitä jättämästä väkivaltaista puolisoaan. Maahanmuuttajanaisten työllistyminen on vaikeaa, ja heidän palkkatasonsa on usein muita alhaisempi. Maahanmuuttajanaisten työllisyystilan-

teen ja työmarkkina-aseman parantamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Kansainvälinen yhteistyö ja kestävä kehitys

Selonteon linjausten mukaan tasa-arvon edistäminen ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen kehityspolitiikassa varmistetaan. Jotta linjauksen toteutuminen voidaan varmistaa, tulee luoda mekanismit ja selkeät mittarit, joilla tavoitteiden toteutumista seurataan. Valiokunta pitää tärkeänä, että kehityspoliittiseen ohjelmaan liitetään tasa-arvostrategia, jonka avulla selkiytetään kaikille toimijoille, että tasa-arvotavoitteiden toteutumista valvotaan ja niiden toteuttamiseen on löydyttävä tarvittavat resurssit.

Kansainvälisessä yhteistyössä naisten ja tyttöjen aseman parantaminen on jo pitkään ollut Suomen tavoitteena. Suomi on toiminut ansiokkaasti eri yhteyksissä muun muassa naisten ja tyttöjen seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämiseksi. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että Suomen edustajat jatkavat ja tehostavat ponnisteluja naisten ja tyttöjen seksuaali- ja lisääntymisterveysoikeuksien puolustamiseksi niin EU:n kuin YK:kin piirissä.

Ympäristönsuojelun ja kestävä kehityksen edistämisellä on kahdensuuntainen yhteys sukupuoleen. Yhtäältä ympäristöuhkat, kuten ilmastomuutos, vaikuttavat miehiin ja naisiin eri tavoin. Toisaalta naisten työelämän ja sosiaalisen toiminnan rooleja voidaan hyödyntää kestävä kehityksen ja ympäristönsuojelun vauhdittamisessa.

Ilmastomuutos vaikuttaa ankarimmin maailman köyhimpään väestöön, josta 70 prosenttia on naisia. Lisääntyvät ääri-ilmiöt, kuten kuivuus, trooppiset myrskyt ja tulvat, vaikeuttavat maanviljelyä, ruuan tuotantoa ja veden saantia, jotka ovat kehitysmaissa naisten vastuulla. Naiset huolehtivat myös kotitalousenergiasta, ja he voivat vaikuttaa uusiutuvan energian käytön lisäämiseen esimerkiksi istuttamalla metsää.

Käynnissä olevissa ilmastoneuvotteluissa Suomi on pyrkinyt ajamaan uuteen ilmastositomukseen naisnäkökulmaa. Tavoitteen saavuttamiseksi on järjestetty ilmastoasiantuntijoille ja

päätöksentekijöille tilaisuuksia ilmasto- ja naisnäkökulman selvittämiseksi, rahoitettu kehitysmaiden naisten osallistumista neuvotteluihin ja tuettu sellaisten sopeutumisohjelmien tekemistä, joissa on selkeä naisnäkökulma.

Valiokunta pitää tärkeänä sukupuolinäkökulman huomioon ottamista ympäristönsuojelun ja kestävä kehityksen edistämiseksi ja katsoo, että tasa-arvopolitiikassa tulee jatkossa kiinnittää entistä enemmän huomiota tähän yhä keskeisempään yhteiskuntapolitiikan osa-alueeseen. Naisten ottamisella mukaan ilmastomuutoksen torjuntaa ja kansallista energiapolitiikkaa koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon voidaan merkittävästi vaikuttaa energian säästö- ja päästötavoitteiden saavuttamiseksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallituksen tasa-arvo-ohjelmiin sisällytetään jatkossa myös ympäristö-, liikenne- sekä maa- ja metsätalouspolitiikkaa koskevia tavoitteita.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. eduskunta yhtyy hallituksen linjauksiin tasa-arvon edistämiseksi ja edellyttää, että

2. hallitus valmistelee eduskunnalle esityksen tasa-arvolain muuttamisesta muun muassa siten, että palkkakartoitusselvointeja täsmennetään, henkilöstön vaikutus- ja tiedonsaantimahdollisuuksia lisätään työpaikan tasa-arvosuunnitelmaa ja palkkakartoitusta tehtäessä, toiminnallinen tasa-arvosuunnittelu ulotetaan peruskouluun ja lakiin lisätään sukupuolivähemmistöjen suojaa ja syrjintätapausten sovittelua koskevat säännökset;

3. naisiin kohdistuvan väkivallan vastaiselle toimintaohjelmalle osoitetaan valtion talousarvioissa riittävät, pitkä-

jänteisen toiminnan mahdollistavat määrärahat;

4. turvakotipaikkojen määrä ja alueellinen kattavuus nostetaan Euroopan neuvoston suositusten mukaiselle tasolle ja huolehditaan palvelujen saatavuudesta kaikille turvaa tarvitseville;

5. tasa-arvotyön voimavaroja lisätään:

— osoittamalla tasa-arvovaltuutetulle määrärahat lisähenkilöstön palkkaamiseen tasa-arvolain edistämismääräysten valvonta- ja ohjaustehtävien hoitoon; ja

— vahvistamalla Tasa-arvotiedon keskus Minnan resursointia ja huolehtimalla keskuksen rahoituksen jatkumisesta myös vuoden 2012 jälkeen; sekä

6. hallitus antaa seuraavan tasa-arvopoliittisen selonteon eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä ja väliraporttina selonteon toteutumisen edistymisestä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle selvityksen suoritetuista toimenpiteistä ja tasa-arvon kehityksestä vuoden 2016 loppuun mennessä.

Helsingissä 25 päivänä helmikuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj. Jukka Gustafsson /sd
jäs. Anna-Maja Henriksson /r
Arja Karhuvaara /kok
Johanna Karimäki /vihr
Merja Kuusisto /sd
Esa Lahtela /sd
Jari Larikka /kok

Markus Mustajärvi /vas
Sanna Perkiö /kok
Paula Sihto /kesk
Seppo Särkiniemi /kesk
Katja Taimela /sd
Tarja Tallqvist /kd
Kimmo Tiilikainen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.